

Våre prinsipper for etikk, samfunnsansvar, eierstyring og bærekraft i forvaltning

Innholdsfortegnelse

1	Bakgrunn og formål	2
2	Hva omfattes av rutinen	2
3	Vår rolle	2
4	Overordnede prinsipper for vurdering	3
4.1	Organisasjon, kapasitet og kompetanse	3
4.2	Vurdering av etikk, miljø, samfunnsansvar og bærekraft i forvaltning	3
4.3	Åpenhet og påvirkning	3
4.3.1	Åpenhet om eierstrukturer, skatt og holdning til korrupsjon	3
4.3.2	Krav til åpenhet og positivt bidrag til påvirkning av regulering	4
5	Våre prinsipper for etikk, eierstyring, miljø og bærekraft i forvaltning:	4
5.1	Overordnet beskrivelse av krav til systemer og oppfølging	4
5.2	Bærekraft i investeringer	5
5.3	Førende prinsipp for etikk, bærekraft, eierstyring og sosiale forhold i virksomhetene	5
5.4	Presisering av Spesielle krav til enkeltbransjer	7
5.4.1	Omstridt våpenproduksjon, pornoindustri og tobakksindustri	7
5.4.2	Utnytte kriser eller sårbare individer	7
5.4.3	Likestilling og barnearbeid	7
5.4.4	Gruvedrift	7
5.4.5	Kullkraft, kullutvinning og annen kontroversiell energiproduksjon	8
5.4.6	Bærekraftig landbruk, skogsdrift og jord og vannvern	8
5.4.7	Vern av naturmangfold	8
5.4.8	Fiskeri	8
5.4.9	Genmodifiserte organismer	9

5.4.10	Miljøgifter	9
5.4.11	Oppdrettsnæringen	9
5.4.12	Bærekraftig finansnæring	9
5.4.13	Økt andel sertifisert gjeld og green bonds	10
5.4.14	Eiendomsselskaper og eiendomsutvikling	10
5.4.15	Transportselskaper og luftfart	10
5.4.16	Energiproduksjon og ren energi	10
5.4.17	Krav til rapportering	10
5.5	Spesielt om eierstyring, hvitvasking og korrupsjon	10
5.6	Spesielt om ansattes rettigheter	10
6	Konsekvenser av etiske valg, og fremstilling av avkastning til kunde	11
7	vurdering av fondsleverandørers oppfølging av etikk, samfunnsansvar, styring og bærekraft ...	12
7.1	Vurderingskriterier, kategorier og konsekvens	12
7.2	Oppfølging	12

1 BAKGRUNN OG FORMÅL

Rutinen skal sikre at vi faktisk evaluerer og følger opp forvaltere vi distribuerer investeringsprodukter fra, og at vi påvirker disse aktivt til å forbedre prosesser for etterlevelse av våre forventning til god eierstyring, miljøkrav, etikk, menneskerettigheter og bærekraft. Gjennom tydelige prinsipper for vår forventning til forvalternes rutiner og oppfølging vil vi sikre at vi bidrar til å løfte og utvikle forventningene på området, stoppe distribusjon av produkter fra forvaltere som ikke tar denne samfunnsoppgaven alvorlig, og til å opplyse våre kunder om fordelene ved etisk og bærekraftig forvaltning. Dette er den første og innledende vurderingen av hvilke fondsforvaltere som kan vurderes nærmere for å komme frem til en anbefaling til våre kunder. For å bli inkludert i produktutvalget vi distribuerer **må** forvalter oppfylle våre minimumskrav til etikk, bærekraft, samfunnsansvar, åpenhet og god eierstyring.

2 HVA OMFATTES AV RUTINEN

Rutinen omfatter prinsipper for vurdering av etikk, bærekraft, eierstyring og miljøkrav til forvaltere vi distribuerer fondsprodukter for. De samme prinsippene gjelder for egne investeringsprodukter og egen forvaltning på vegne av kunder i den grad vi forestår dette. Rutinen omfatter alle produkter bankene formidler til privatpersoner, bedrifter og husholdninger, og beskriver også konsekvens av manglende etterlevelse, og kravene vi har til å sikre at brudd gir konsekvens for distribusjon. Alle leverandører skal evalueres minst årlig, og ved hendelser som indikerer at de ikke etterlever våre prinsipper for etikk, bærekraft, eierstyring eller miljø.

3 VÅR ROLLE

Som distributør kan vi påvirke gjennom vår forhandlingsmakt ovenfor potensielle fondsleverandører, og gjennom en god og tett dialog med våre kunder. Vi kan ikke selv styre eierskap, men råder over flere virkemidler for å påvirke våre leverandører til å følge opp sine eierposisjoner så virksomhetene

tar gode valg. Først og fremst gjennom valg av fondsleverandør og forvalter, dernest gjennom hvordan vi fremmer god etikk, styringsstruktur, samfunnsansvar og bærekraft ovenfor kunden og avslutningsvis ved å direkte anbefale kunder stopp av nysalg og begrunnet anbefaling om salg av produkter. Vi er villig til å bruke alle disse virkemidlene der vi ikke ser at forvalter tar ansvar og dokumenterer sin selskapsoppfølging og at oppfølgingen gir resultater eller får konsekvenser.

4 OVERORDNEDE PRINSIPPER FOR VURDERING

4.1 ORGANISASJON, KAPASITET OG KOMPETANSE

Størrelsen på organisasjonen som tilbyr plasseringsprodukter er sammen med kompetansen til forvalterne sentral for å tilby en robust forvaltning. Et aktivt forvaltet fond vil i stor grad være avhengig av et lite antall forvaltere, og vil være sårbar for at en forvaltningsstrategi ikke videreføres dersom noen i forvaltningsmiljøet bytter stilling. Vi vil gjøre særskilte undersøkelser der et fond har underliggende produkter og leveranser fra andre slik at vi har avklart faktisk motpart og risikoforhold. For tilbydere av produkter er en seriøs og robust forvalter en forutsetning for distribusjon gjennom våre kanaler, og en forutsetning for at vi skal ha tillit til at forvalterne følger opp våre krav til etikk og bærekraft i forvaltning. Vi støtter prinsippene i FN PRI – prinsipper for ansvarlig investering – i egne investeringer og i vår forventning til våre leverandører. Videre har vi som et prinsipp at man i fravær av strengere lokal lovgiving som et minimum skal etterleve internasjonale standarder for bransjer og virksomheter.

4.2 VURDERING AV ETIKK, MILJØ, SAMFUNNANSVAR OG BÆREKRAFT I FORVALTNING

For alle fondstilbydere vektlegges det at de skal ha dokumentasjon av etikk i forvaltning, og oppfølging av etikk, samfunnsansvar, bærekraft og miljø gjennom aktiv stemmegiving i generalforsamlinger. Dette kravet kan dekkes gjennom tilslutning til overvåkningstjenester som tilbyr oppfølging av ESG-relaterte spørsmål. Mange selskaper opererer med egne eksklusjonslister for selskaper det ikke investeres i. Enkelte, som blant annet Oljefondet og KLP, offentliggjør slike lister. Andre tilbydere ønsker ikke å utlevere dette, og har ulike sertifiseringsorganer som forestår tredjepartsvurdering av etikk i forvaltning. Vi ønsker åpenhet om etiske vurderinger og etiske valg, og oppfordrer våre leverandører til å være åpen om eksklusjonslister. I tillegg forventer vi fra alle aktive forvaltere at de også bruker mulighetene til å påvirke selskaper gjennom aktivt eierskap.

4.3 ÅPENHET OG PÅVIRKNING

For oss er tydelig merking av etiske fond viktig, og vi vil i selvbetjeningsløsninger følge opp med veiledere i vurdering av etisk forvaltning. Vi ønsker åpenhet om eksklusjon fordi vi anser slike lister som et verktøy for å påvirke selskaper til å utbedre avvik. Vi ønsker også åpenhet hos forvalter om utfordringer knyttet til etikk, bærekraft, samfunnsansvar og eierstyring. Vi gjengjelder denne åpenheten om utfordringer med å gi tid til oppfølging av eierpostene, men dette forutsetter at forvalter kan dokumentere at det faktisk er en dialog med selskapet om utbedring av kritikkverdige forhold, og at forvaltere tar konsekvensen ved utsalg av eierpost i tilfeller hvor det ikke skjer forbedring innen rimelig tid. Vi er også opptatt av åpenhet fra det enkelte selskap. Selskapsdokumentene skal inneholde vesentlig informasjon hvordan selskapet jobber med spørsmål knyttet til samfunnsansvar, bærekraft og miljø.

4.3.1 Åpenhet om eierstrukturer, skatt og holdning til korrupsjon

Vi stiller krav om at forvalterne skal ha rutiner for å sikre at det investeres i selskaper som er åpne om eierstrukturer, og at de skal redegjøre for hvor mye de betaler i skatt i alle land der de har virksomhet. Det er for oss et krav at alle forvaltere etterlever Wolfsberg-prinsippene eller strengere

kriterier for arbeid med å motarbeide hvitvasking og skjulte eierforhold og transaksjoner egnet for å hvitvaske. Vi vil heller aldri selv bidra i rådgiving knyttet til plasseringer som har med formål å unndra skatt, og kan ikke distribuere produkter for forvaltere som deltar i, eller anbefaler slik rådgiving.

Selskapene skal ikke være involvert i korrupsjon, eller handlinger egnet til å fremskynde korrupsjon eller hindre avdekking av korrupsjon. Samtidig er det et minstekrav at det hos våre forvaltere er etablert tilfredsstillende kontroll- og styringssystemer som utløser tiltak ved mistanke om korrupsjon, varslingsrutiner for intern varsling av mistanke om korrupsjon og tydelige krav til etterlevelse av de samme kriteriene for sine leverandører og underleverandører.

Vi krever også at selskaper offentliggjør eventuelle særavtaler som er inngått med myndighetene i ulike land om skattelettelser.

4.3.2 Krav til åpenhet og positivt bidrag til påvirkning av regulering

Vi er opptatt av at forvaltere vi formidler fondene til ikke selv skal bidra i påvirkningsarbeid for å svekke samarbeid om internasjonale standarder på områdene miljø, eierstyring, bærekraft og samfunnsansvar, men være en positiv og åpen bidragsyter. Der det avdekkes at enkeltelskaper ikke har en tilsvarende åpenhet og ikke positivt bidrar til å forbedre internasjonale standarder og internasjonalt samarbeid, men motarbeider disse skal forvalter bruke sin eiermakt til å påvirke selskapene i positiv retning. Det er et ufravikelig krav at forvaltere har prinsipper for åpenhet i påvirkningsarbeid, og at de gjennom aktiv eierstyring påvirker slik at selskap ikke involverer seg i skjult lobbyvirksomhet eller korrupsjon for å svekke internasjonale eller lokale standarder eller tar del i omgåelse av disse.

5 VÅRE PRINSIPPER FOR ETIKK, EIERSTYRING, MILJØ OG BÆREKRAFT I FORVALTNING:

5.1 OVERORDNET BESKRIVELSE AV KRAV TIL SYSTEMER OG OPPFØLGING

God etisk forvaltning innebærer også et betryggende system for å identifisere hendelser som kan indikere brudd på menneskerettigheter, miljø eller etikk. Deretter en rutine for å granske hendelsen, samt rutiner som sikrer at eierskap avvikes i tilfeller hvor det avdekkes kritikkverdige forhold og disse ikke innen rimelig tid utbedres etter dialog med selskapet. Vi vil spesifikt kommentere svakheter vi ser i eksklusjonskriterier eller rutiner. Vi skal ikke formidle produkter der det ikke er fulgt krav til en forsvarlig prosess for identifikasjon av brudd på menneskerettigheter, miljøkrav eller etikk, og forvalter ikke kan dokumentere at slike brudd leder til et forsøk på påvirkning eller eksklusjon av selskapet. Vi skal ha rutine for å utbe dokumentasjon på oppfølging av konkrete indikasjoner på brudd på våre forventninger til etikk, miljøkrav og menneskerettigheter. Vi vil følge opp dette ved å overvåke mediebildet, uttalelser fra organisasjoner, offentlig tilgjengelige eksklusjonslister og varsler. Dette er en del av vår halvårslige oppfølging av alle produkter vi distribuerer. Der vi ser at slik dokumentasjon ikke kan fremlegges, eller hvor det etter vår vurdering ikke er tilfredsstillende oppfølging vil vi stoppe nytt salg av produktet i våre distribusjonskanaler og informere kunder med eierandeler i fondet kjøpt via våre distribusjonskanaler om vår oppfølging og våre funn. Vi vil minimum årlig revidere våre vurderinger, og for å opprettholde vurdering forventer vi over tid å se en reell forbedring av oppfølgingssystemer.

5.2 BÆREKRAFT I INVESTERINGER

Det er spesielt viktig for oss som regionbank å ta ansvar for bærekraft i investeringer. Vi er forpliktet til å gjøre det vi kan for å støtte opp om FNs bærekraftsmål, og vi er opptatt av at forvaltere vi formidler produktene til tar hensyn til tema som ansvarlig forvaltning av vannressurser, skog, mineraluthenting, ansvarlig oljeutvinning og foredling av petroleumsprodukter, og fiskeriressurser.

Det er ikke tilstrekkelig at en forvalter tilslutter seg retningslinjer og regler på området. Forvalteren må også kunne dokumentere at forvaltningsregler følges, at endringer i eksklusjonslister faktisk påvirker realitet i investeringsbeslutninger, og at forvaltere tar aktive valg for å søke bærekraftige investeringer.

I tillegg til en vurdering av nye produkter, vil vi ha rutine for minimum årlig gjennomgang av oppdatert informasjon og dokumentasjon på forvalternes holdning til bærekraft.

5.3 FØRENDE PRINSIPP FOR ETIKK, BÆREKRAFT, EIERSTYRING OG SOSIALE FORHOLD I VIRKSOMHETENE

Som et minstekrav ber vi forvalterne vi distribuerer fond fra å tilslutte seg FN sine krav for etisk eierskap. Vi forventer videre at forvaltere følger opp sine investeringsselskaper i forhold til FN sine prinsipper for beskyttelse av menneskerettigheter (PRR). Vi har satt opp egne mål for utslipp og karbonavtrykk, og er opptatt av at forvalterne bidrar til å legge press på selskaper for å etterleve Montréal Carbon Pledge slik at samlet globalt utslipp reduseres, og at selskap søker å kompensere for sine utslipp gjennom utslippskompensering i henhold til sertifisering etter gullstandarden. Forvaltere som investerer i land hvor lokal lovgiving er mindre streng enn internasjonale prinsipper og avtaler har et spesielt ansvar for å bidra til at selskapene setter egne krav som minst etterlever disse.

Alle produkter vi formidler skal også oppfylle minimumskrav til identifikasjonsprosess, oppfølging og til eksklusjonsliste som er minst like streng, og som minst omfatter Oljefondets eksklusjonsliste og forvaltningsprinsipper, men dette er ikke alene nok til at vi vil kunne fremme et fond eller fondsprodukt som etisk eller bærekraftig. Vi ønsker at forvaltere skal integrere hensyn til etikk, bærekraft, miljø og eierstyring i alle sine vurderinger i tillegg til aktivt å følge opp selskaper og å bidra til å utvikle standarder videre gjennom å stille kritiske spørsmål til dokumentasjon av oppfølging.

Kilde: SB1 Forsikring AS

Vi kan distribuere fond som driver etter investeringsmandater som utelukker bransjer og sektorer, eller som innarbeider vurderinger av samfunnsansvar, styring, bærekraft og miljø i hver enkelt selskapsvurdering. Det vil da påhvile forvalter å dokumentere at en slik prosess er minst like effektiv i sikring av det overordnede målet om etisk forvaltning.

Vår visjon er at vi gjennom styrt distribusjon av fond, og rådgiving av kunder skal oppnå at 100% av våre kunders midler skal være investert i selskap som gjør mer enn å oppfylle minimumskrav til bærekraft, miljø og ansvarlighet, og at våre kunder skal se fordelene i aktivt å søke produkter som gjør mer enn disse minimumskravene. Vi vil bruke vår sterke regionale posisjon, og vår attraktive distribusjonskraft til å gjøre vårt for å påvirke gjennom de kanaler vi har.

Vi har også for alle bransjer et absolutt krav om at menneskerettigheter etterleves, og at arbeidere sikres jobbtrygghet og medbestemmelse. Vi kan ikke selge produkter våre kunder eier, men vil følge opp avvik gjennom:

1. *Legge press på forvaltere slik at de har gode rutiner og prosesser for å gjøre riktige etiske, miljømessige og bærekraftige valg, og for å påvirke selskaper de har eierposisjoner i gjennom aktiv eierstyring*
2. *Kreve dokumentasjon på at forvalter har fulgt opp forhold med selskapet som bryter våre prinsipper*
3. *Kreve at forvalter tar konsekvens dersom selskapet ikke utbedrer avviket*
4. *Stoppe nysalg av produkter som ikke oppfyller våre krav til oppfølging*
5. *Oppfordre kunder til å bytte til andre produkter hvis forvalter ikke følger opp selskapene, og ikke tar konsekvens av manglende utbedring av avvik hos selskapet*

5.4 PRESISERING AV SPESIELLE KRAV TIL ENKELTBANSJER

5.4.1 Omstridt våpenproduksjon, pornoindustri og tobakksindustri

For oss er lovlege bransjer som pornoindustri, tobakksindustri, deler av våpenindustrien og arbeidsvilkår som strider mot internasjonale prinsipper omfattet av det vi oppfatter som brudd på etiske normer. For våpenindustri gjelder dette selskaper som produserer våpen som ved normal anvendelse innebærer krenkelse av grunnleggende humanitære prinsipper. Vi tar herunder aktivt avstand fra produksjon, vedlikehold av og handel med klasevåpen og antipersonellminer, samt selskaper som utvikler og produserer sentrale komponenter til kjernevåpen, biologiske våpen og kjemiske våpen. Vi krever også at selskaper har policy for å sikre at det ikke foregår eksport av våpen til områder hvor det er kjent at det foregår krenkelser av menneskerettigheter, eller til land som på grunn av utbredt korrupsjon, borgerkrig er stor sannsynlighet for at våpnene kan havne i slike områder. Videre man ikke profitterer på salg av våpen til land hvor våpeninvesteringer går ut over dekking av innbyggernes primære behov. Slike områder og land vil som skal som et minimum være definert som land som er omfattet av våpenembargo vedtatt av FN, EU eller USA.

5.4.2 Utnytte kriser eller sårbare individer

Vi har i tillegg en klar policy om at selskap ikke skal utnytte kriser, avhengighet eller spesiell sårbarhet hos enkeltindivider eller samfunn. Dette gjør at vi ønsker at leverandører vi distribuerer skal ha en policy på områdene gambling og pengespill, ansvarlig utlånspraksis for lån ytt til utsatte husholdninger og en policy knyttet til oppfølging av selskaper som bedriver grov overprising av nødvendige varer, medisiner og utstyr i forbindelse med krisesituasjoner. Grov overprising av medikamenter for behandling av alvorlig sykdom eller tilstand.

Selskaper skal heller ikke profitte på krig, katastrofer eller konflikter. Dette innebærer at de ikke skal bidra med tjenester eller leveranser som de med normal aktsomhet burde skjønt kunne bidra i brudd på internasjonale konvensjoner om behandling av sivilbefolkning eller krigsfanger. Vi tar også avstand fra leveranse av varer og tjenester som kan knyttes til folkerettsstridige og illegale okkupasjoner med unntak for varer og tjenester nødvendig for å sikre sivilbefolkningen i slike områder.

5.4.3 Likestilling og barnearbeid

Vi forventer at selskaper respekterer menneskers rettigheter til lik behandling og verdighet. Dette innebærer at man ikke forskjellsbehandler eller gir ulike muligheter basert på alder, kjønn, religion eller seksuell legning. Vi forventer også at man ved ansettelse av mindreårige tar ansvar utover minstekrav til forbud mot barnearbeid, men også respekterer at dette er en sårbar gruppe med rettigheter etter barnekonvensjonen. Arbeidsgiver må også tilrettelegge for utdanning. Utdanning er et av de viktigste grepene for å utjevne forskjeller, og tilgang til utdanning er en rettighet for unge.

5.4.4 Gruvedrift

I gruvedrift er det et styrende prinsipp at inngrep i naturen skal minimeres, og at man uavhengig av lokal lovgiving skal ha planer for rensing av utslipp og for tilbakeføring av natur og utbedring av naturinngrep etter avvikling av en gruve. Vi stiller også krav til at avrenning og miljøfarlig avfall skal håndteres forsvarlig, og at de ansatte skal ha gode arbeidsforhold som gir lav helserisiko. Inngrep i naturen må også gjøres på en slik måte at urfolks rettigheter og muligheter til å videreføre tradisjonell levestil ikke forstyrres unødvendig. Det forutsettes at bedrifter går i dialog for å finne slike løsninger. Det skal også vises spesiell varsomhet i områder der det er spesielt sårbar natur, og gruvedrift skal unngås i områder hvor det ved ulykker eller ytre påvirkning kan lede til uopprettelig

skade på miljø. Vi tar avstand fra gruvedrift som medfører at hele fjelltopper sprenges bort, utvinning av uran og åpen gruvedrift i oljesand/tjæresand.

5.4.5 Kullkraft, kullutvinning og annen kontroversiell energiproduksjon

Det finnes så store kullreserver i verden at det å utvinne kullet og forbrenne det alene er nok til å ødelegge klimaet. Vi ønsker derfor å medvirke til en reduksjon i eierandeler i kullselskaper eller kullkraftverk selv om de skulle oppfylle oljefondets eksklusjonsliste. Det forutsettes at forvaltere vi formidler produktene til deler denne ambisjonen. Vi ønsker at selskaper skal jobbe for å utelukke kontroversielle energikilder som kjernekraft og stiller krav om at vannkraftverk skal oppfylle de syv prinsippene til World Commission on Dams.

5.4.6 Bærekraftig landbruk, skogsdrift og jord og vannvern

For skogdrift og landbruk stiller vi krav til at drift skal legges opp slik at jord og vannressurser ikke utarmes, og at det skal etableres tilgang til vann og viltkorridorer. Urfolk sine rettigheter til å sameksistere med organisert landbruk skal også ivaretas. Her er det viktig å sikre tilgang til beiteland, forflytning av dyr og tilgang til vannkilder.

For skogdrift og annen industri med tømmer som råstoff har vi krav om bærekraftig utnyttning av ressurser, og ønsker ikke å formidle fond som har eierandeler i industri som hogger urskog eller driver tømmerdrift på en måte som ikke sikrer bærekraft. Biobrensel må produseres på en måte som tilfredsstiller RSB-standarden.

Avlinger skal være bærekraftig, og virksomheter som produserer avlinger som har spesielt høyt forbruk av vann, som utarmer jord eller som har annen svært negativ innvirkning på lokalt økosystem skal ha en tydelig strategi for hvordan disse eksternalitetene avbøtes. Hvis virksomheten ikke er bærekraftig, og ikke kan dokumentere tiltak for å oppnå bærekraft. Kjente utfordringer er blant annet knyttet til nøtteproduksjon og planteolje/palmeolje.

Det skal være truffet tiltak for å hindre avrenning og utarming av jordsmonn gjennom etablering av soner uten oppdyrking mot vannkilder, hav og elver.

Landbruk og skogbruk skal sikre tiltak for å minimere sprøyting og alltid bruke de kjemikalier som gir minst miljøeffekt og jobbe for reduksjon av kjemikaliebruk.

Vi krever at der det ikke er innført strengere lokal lovgiving skal dyretransporter begrenses til maksimum åtte timer, at bruk av svært trange bur og båser ikke skal forekomme og at dyr har rettigheter uttrykt gjennom de fem friheter (Five Freedoms).

5.4.7 Vern av naturmangfold

Vi stiller oss bak krav om beskyttelse av truede plante- og dyrearter som står oppført på IUCN sin rødliste over truede arter, og av områder som står på UNESCOs verdensarvliste (World Heritage List), eller våtmarker registrert i Ramsarkonvensjonen. Vi forventer at selskaper som driver virksomhet i områder som truer plante- og dyrearter med krav om beskyttelse tar hensyn til dem og minimerer inngrep i naturen.

5.4.8 Fiskeri

Ansvarlig drevet fiskeri er en av våre viktigste fornybare ressurser, og vi forventer at forvaltere tar avstand fra selskaper som profiterer på fiskemetoder som rammer truede arter og fiskestammer. Samtidig forventer vi at selskaper innen fiskeri søker sertifisering og medvirker til samarbeid om felles forvaltning av fiskestammer, og til å innrette seg etter slik regulering. Vi forventer også at

fiskeforedlingsindustri søker å kjøpe råvarer fra slike ansvarlige leverandører, og bidrar til samarbeid om miljøsertifisering.

5.4.9 Genmodifiserte organismer

Vi har også en grunnleggende negativ holdning til genmodifiserte organismer, og virksomheter som bruker råvarer fra landbruk hvor det er utbredt bruk av GMO skal angi andel av råvarer med usikkert opphav til forbrukere. Vi ønsker at forvaltere oppfordrer til reduksjon av andel råvarer basert på genmodifiserte planter og organismer.

5.4.10 Miljøgifter

Selskaper som er involvert i produksjonsprosesser, eller som produserer produkter som inneholder miljøgifter skal treffe tiltak for å bidra til innsamling og forsvarlig destruering av rester og avfall fra produktene, for å redusere innhold av miljøgifter gjennom å finne alternative produksjonsprosesser og for på annen måte å redusere den negative miljøpåvirkningen av sin produksjon.

5.4.11 Oppdrettsnæringen

For oppdrettsnæring har vi en forventning om at forprodusenter skal arbeide for å øke andelen av plantebasert råstoff i for, og at fiskefor fra marine ressurser skal være fra bærekraftige kilder. Videre at forprodusenter gjør sitt ytterste for å minimere karbonavtrykk av drift og transport av råvarer, og at de stiller krav til utslippsreducerende tiltak hos sine leverandører. Videre er vi opptatt av at forprodusenter er åpne om andel råvarer som er fra genmodifiserte organismer, og vi forventer at selskapene arbeider for å redusere denne. Oppdrettsnæring har også et ansvar for påvirkning av lokale biotoper og forurensning til omkringliggende områder gjennom utslipp av organisk avfall og påvirkning av tetthet på parasitter og fiskesykdommer. Videre kan uansvarlig oppdrett medføre rømning av fisk som igjen kan true lokale fiskestammer gjennom kryssparring eller gjennom ødeleggelse av gyteplasser. Ansvarlige oppdrettselskaper tar aktivt stilling til sin påvirkning av lokale biotoper, smittepress på lokale fiskestammer, medisinbruk og rømning. Vi forventer at selskapene aktivt jobber for å redusere slike negative ringvirkninger på sitt lokalmiljø, og at de ikke utnytter lokale svakheter i lovgiving i jakt på økt lønnsomhet på bekostning av sitt ansvar. Vi forventer at selskapene omtaler disse problemstillingene, og hvordan de aktivt jobber for forbedring i sine årsrapporter.

5.4.12 Bærekraftig finansnæring

For finansnæring og finansieringsselskap, samt i obligasjonsinvesteringer har vi et utvidet bærekraftbegrep som også omfatter ågervirksomhet og overdrevet profitt i forbindelse med kriser. Dette innebærer kritisk vurdering av selskap involvert i finansiering av personer i betalingsproblemer, krav til at kundene skal kunne forstå vilkår og et spesielt fokus på kredittsalg og kreditttyting i utviklingsland. Kredittytere og finansinstitusjoner skal etterleve lokale regler og retningslinjer for forbrukervern, og i mangel av slike lokale reguleringer følge internasjonale standarder. Videre skal finansforetak avstå fra å finansiere prosjekter og bedrifter som bryter mot grunnleggende krav til menneske- og arbeidstakerrettigheter, eller som skader miljø eller bryter mot urfolks rettigheter. Der det foretas finansiering av prosjekter hvor det ut fra bransje eller land kan foreligge stor risiko for slike brudd skal banker og finansinstitusjoner medta vilkår om etterlevelse av disse kravene i sine låneavtaler.

5.4.13 Økt andel sertifisert gjeld og green bonds

Vi ønsker at obligasjoner skal merkes med sertifiseringsordninger for bærekraft, og at fond som investerer i obligasjoner skal være pådrivere for miljømerking og sertifisering av lån i relevante sertifiseringsordninger for å sikre fokus på arbeidet med å øke miljøstandarder.

5.4.14 Eiendomsselskaper og eiendomsutvikling

For selskap som investerer i eiendom forventer vi at det er etablert rutiner for å sikre reduksjon av energibruk og sertifisering av bygg for å redusere utslipp. Vi forventer også at det i selskapsdokumenter er inntatt miljøregnskap og mål om reduksjon av klimautslipp, og at store konsern som forvalter eiendom støtter opp om utvikling av sertifiseringsordninger for å sikre reduksjon av slike utslipp som ISO 14001.

I utvikling av eiendom kan det oppstå konflikter knyttet til eierskap til land og eksisterende leietageres eller beboeres interesser. Her forventer vi en særlig forsiktighet og ansvarlighet i forhold til balansen mellom profitt og ivaretagelse av de som bebor grunn eller boliger når disse utgjør en sårbar gruppe.

5.4.15 Transportselskaper og luftfart

For transportselskaper og luftfart forventer vi at selskapene aktivt søker teknologi, og investerer i tiltak som reduserer utslipp og negativ miljøpåvirkning.

5.4.16 Energiproduksjon og ren energi

Vi forventer at alle bransjer og virksomheter tar et eierskap til utfordringer knyttet til klima og har en politikk knyttet til bruk av ren energi og energiøkonomisering for å redusere karbonavtrykk. For selskaper innen energiproduksjon forutsetter vi at de tilslutter seg internasjonale avtaler for å fremme produksjon av ren og grønn energi, og at de tydelig beskriver sin rolle og sitt spesielle ansvar for miljø i sine styringsdokumenter.

5.4.17 Krav til rapportering

Vi forventer at aktører innen tømmerindustri inkludert papir, papirmasse og trevarer enten er sertifisert i henhold til FSC sine krav til verdikjede, eller aktivt jobber med å oppfylle krav for slik sertifisering. Vi forventer også at alle internasjonale /multinasjonale selskaper rapporterer bærekraft etter GRI G4 eller tilsvarende rapporteringsretningslinjer. Selskaper med stor påvirkning av skog gjennom hogst eller annen utbygging skal rapportere sitt fotavtrykk i forhold til kravene i FFD prosjektet.

5.5 SPESIELT OM EIERSTYRING, HVITVASKING OG KORRUPSJON

Vi forventer at forvaltere har nulltoleranse for korrupsjon i selskaper de er investert i, og at det ved tilfeller av mistanke om korrupsjon kreves full åpenhet fra selskapet, og medvirkning i etterforskning av forholdet. Alle selskaper skal ha åpenhet om eierforhold, og transaksjoner mellom selskapet og selskapets ledelse. Alle våre forvaltere skal aktivt bruke stemmerett i eierspørsmål, og bruke denne eiermakt til å styrke prinsipper om åpenhet, god eierstyring og en moderat avlønning som sikrer at ledelse har fokus på selskapets beste.

5.6 SPESIELT OM ANSATTES RETTIGHETER

SpareBank 1 kan ikke distribuere fond som er investert i selskaper som ikke respekterer ansattes rett til organisering, og som motarbeider fagorganisasjoner eller foretar represalier mot tillitsvalgte.

Selskaper skal respektere de ansattes faglige rettigheter, det skal være trygge arbeidsforhold, og vi aksepterer heller ikke diskriminering eller bruk av barnearbeid. De skal ha fastsatt krav til maksimal arbeidstid, og sikre at de ansatte har en lønn og en de kan leve av. Vi er også opptatt av at man ikke profitterer på å utnytte sårbare arbeidstagerer som flyktninger og arbeidsinnvandrere. Det skal i fravær av lokal lovgiving være maksimalgrenser for arbeidstid. Ansvar for arbeidstageres rettigheter omfatter også underleverandører, og selskapet skal ta rimelige og forsvarlige skritt for å sikre dette.

Alle forvaltere skal gjennom sin eiermakt påvirke slik at selskaper de er investert i ikke skal bidra i transaksjoner som kan være egnet for hvitvasking, og for å innføre kontrolltiltak som sikrer identifisering av motparter i transaksjoner og kundeforhold.

6 KONSEKVENSER AV ETISKE VALG, OG FREMSTILLING AV AVKASTNING TIL KUNDE

Det er gjort flere studier av sammenheng mellom etisk forvaltning og avkastning til kunde¹. For indeksfond med eksklusjonslister tyder disse på en lavere avkastning, mens det for aktivt forvaltede etiske fond er det ikke funnet en tilsvarende negativ sammenheng. Forskjellen i avkastning er liten, men i konkurranse mellom indeksforvaltere kan dette lede til at de tar feil etiske valg. Våre produktleverandører skal få mulighet til å oppgi eller synliggjøre en eventuell redusert avkastning som følge av etiske valg i sitt materiell til kunder, i tillegg til å oppgi en ukorrigert referanseindeks. Hensikten er å unngå feil valg knyttet til etikk, bærekraft og menneskerettigheter for å unngå svakere avkastning enn andre fond. Forvaltere skal likevel ikke i ettertid korrigere indeks som følge av senere eksklusjon av selskaper. For å fremstille et produkt som et etisk alternativ skal det tydelig fremgå hvor fondet har strengere regler og retningslinjer enn bransjestandarden.

¹ Morningstar 2016

7 VURDERING AV FONDSLEVERANDØRERS OPPFØLGING AV ETIKK, SAMFUNNSANSVAR, STYRING OG BÆREKRAFT

7.1 VURDERINGSKRITERIER, KATEGORIER OG KONSEKVENSN

Konsekvens	SpareBank 1 kan ikke anbefale eller distribuere fond fra forvalteren	SpareBank 1 ber forvalteren om ytterligere dokumentasjon på tiltak og prosess for å opprettholde distribusjon og anbefaling	SpareBank 1 kan anbefale og distribuere forvalteren, og kan fremheve elementer ved selskapets arbeid med etikk og bærekraft	SpareBank 1 kan anbefale forvalteren, og bekrefte at den opererer i tråd med våre krav til etikk, samfunnsansvar og bærekraft
Beskrivelse	Følger ikke eksklusjonsliste eller eksklusjonsprosess minst på nivå med oljefondets eksklusjonsliste og/eller har mangler i dokumentasjon av screeningsprosess og rutine for tiltak ved identifikasjon og oppfølging av mulige avvik. Mangler strengere etiske krav og krav om bærekraft på enkeltområder og har ikke en strategi for etikk og bærekraft. Har satt ut forvaltning til underleverandører uten å innhente og dokumentere samsvarserklæring fra underliggende leverandører minst på nivå med SpareBank 1 sin egenerklæring, og kan ikke dokumentere egne kontrolltiltak og kvalitetssikring	Følger Oljefondets eksklusjonsliste og/eller strengere eksklusjonsprinsipper. Har egen strategi for bærekraft og ESG. Offentliggjør eksklusjonsliste, men har enkelte svakheter i rutine for identifikasjon og oppfølging av potensielle brudd.	Har tydelig strategi for ESG og bærekraft. Har en tydelig og dokumentert prosess for identifikasjon og oppfølging av hendelser og avvik, og kan dokumentere at etiske retningslinjer gir praktisk konsekvens i forvaltning.	Har strategier for ESG og bærekraft som omfatter alle områder i SpareBank 1 sine krav til etisk og bærekraftig forvaltning
Tiltak	Nydistribusjon av fond under distribusjon stoppes med to måneders varsel til forvalter og kunder. Hvis tiltak ikke er dokumentert gjennomført fra forvalter kontaktes alle kunder med fond kjøpt gjennom våre kanaler med tilbud om andre alternative produkter, og beskrivelse av svikt som er avdekket og vårt arbeid mot forvalter for å forbedre etterlevelse	Forvalter følges opp med sikte på å forbedre svakheter i prosess og strategi, og gis rimelig tid til utbedring.	Forvalterens produkter kan fremheves i distribusjonskanaler som etiske eller bærekraftige valg med presisering av hvilke områder forvalter har en god strategi for etikk og bærekraft på. Vi følger opp forvalter for å videreutvikle strategien	Forvalterens produkter kan anbefales, og fremheves i distribusjonskanaler som etiske OG bærekraftige valg

7.2 OPPFØLGING

Som et minimum årlig, og neste gang i april 2018 skal utviklingen i dokumentasjon av etterlevelse av hvitvaskingsregler, krav til åpenhet, etikk, samfunnsansvar, bærekraft og eierstyring hos alle forvaltere gjennomgås. Det skal i tillegg gjøres en gjennomgang av oppfølging av nødvendige forbedringstiltak i rutiner og prosesser for oppfølging.

Alle våre fondsleverandører mottar vår policy for bærekraftige og etiske investeringer og er kjent med at vi for hver evaluering forventer en redegjørelse for hvordan de jobber for å nærme seg våre mål og forventninger.